

ד) לימוד הזוהר מתקן עולמות העליונים; לימוד התיקונים מתקן עולם העשיה

א. כתבו המפרשים וז"ל: **זהלומד בזה"ק מתקן עולמות העליונים, והלומד בתיקונים מבריה הקליפות ומתקן עולם העשיה.** ומזה הטעם יסד רשב"י הזוה"ק בחשבון גדול וספר התיקונים בחשבון קטן. וז"ש ויברא אלקים את שני המאורות הגדולים, רמז לס' הזוה"ק וס' התיקונים, טובים השנים וכו', אך החילוק בין זה לזה, זה בחשבון גדול וזה בחשבון קטן. לכן אמר המאור הגדול, הוא הזוה"ק, לממשל היום וכו', ואת המאור הקטן, רמז לס' התיקונים שבא בחשבון קטן, לממשלת הלילה, רמז לעולם העשיה. הרי שלימוד בהם הוא דבר גדול לתקן עולמות בשמים ובארץ.

ב. על כן ראוי ללמוד בזה"ק ובס' תיקונים, אשר הם מלאים זיו ומפיקים נוגה בסתרי תורה, גם דלא ידע מה קאמר. **וע"י לימוד הנסתר בורא שמים חדשים, וע"י לימוד הפשט בורא ארצות חדשות,** כמו שנאמר כי כאשר השמים החדשים וכו'. ובזה רמזו רז"ל ושמים **בזר"ת** תכן, נוטריקון **זיוהר ר'עיא** מהימנא **ת'יקונים**.

(ספר חסד ואמת לחיים חורי ז"ל)

[ועיין ג"כ לעיל פ"י ס"ד מס' בן איש חי בהקדמתו לספרו בניהו].

ה) לימוד הזוהר דרך בקיאות בלבד

א. אמר מורי [האר"י] זכרוננו לברכה להר"א הלוי עצה טובה לענין השגה, **שילמוד בזה"ק דרך בקיאות בלבד בלי**

שיעמיק בעיון ארבעים או חמישים עלין בכל יום ושיקרא
בספר הזהר פעמים רבות.

(שער רוח הקודש)

(ו) ראוי לקבוע שיעורו בלימוד הזהר והתיקונים באופן שישלימם כל שנה

ויתנהג בדרך זו שיראה לסיים זהר ישן וזהר חדש והתיקונים בכל שנה. אך אם ילמוד סדר הפרשיות של הזהר"ק על סדר השבועות, לא יספיק לפעמים שנים ושלשה שבועות בפרשה אחת, דהיינו בפי גדולות. לכן **ראוי שיקבע שיעור הלימוד מזהר"ק ותיקונים ג' דפין בכל יום, שיוכל להשלים כל הזהר ישן וחדש ותיקונים בכל שנה**, ואחר לימוד ג' דפין יקבע לימודו בשאר ספרי המקובלים, וילמוד ספרי המקובלים על סדר שיכול עד שיסיים כל ספרי המקובלים הנמצאים וכו', אך הזהר הק' והתיקונים יזהר לסיים בכל שנה כנ"ל, וכזה יתנהג כל ימי חייו.

(יסוד ושורש העבודה, שערי השישי, שער הניצוץ)

(ז) לימוד חמש דפין זהר בכל יום הוא תועלת גדול להנפש

המקובלים כתבו, כי **חמש דפין מזהר הקדוש בכל יום הוא תועלת גדול ותיקון גדול לנפש** להאירה ולזככה ולתקנה, והוא מרפא ותיקון לחטאים ולפשעים של הנפש.

(מט"א סימן תקט"ו ס"ק ז')

ח) לימוד הזוה"ק באשמורת הבוקר

אם זכה ללמוד באשמורת בזה"ק, כי בזכותו יצאו ישראל מגלות שדומה ללילה. ואף שלא זכה להבינו, אעפ"כ ילמוד הלשון כי הוא מוכך הנשמה.
(סידור בית אברהם לר' אברהם טכאריק זצ"ל)

ט) טעם שדוקא לימוד הזוהר הוא תיקון להנפש

ב. תשובה השבתי למשכיל אחד ששאל על אשר כתבו גורי האר"י זכרוננו לברכה, **שלימוד הזוהר הוא תיקון גדול להאיר הנפש ולקדשה**, והרב זכרוננו לברכה נתן תיקון לבעל תשובה ללמוד חמשה דפים זהר בכל יום אף על גב דלא ידע מאי קאמר, דקריאתה זו היא להאיר הנפש ולתקנה, ונראה כי **דווקא לימוד הזוהר יש בו סגולה זו יותר על לימוד משנה ותלמוד ומקרא**, והוא פלא במה כוחו גדול מכל התורה אם למקרא ואם למשנה וכו', אלו דבריו.

ואני אמרתי לו, דע כי אין ספק כי כל לימוד בתורה הקדושה נשא ורם והוא מרומם, ובפרט אם יהי לשמה באמיתיות ודאי בונה בשמים מעליותיו ומתקן העולמות ומייחד הדודים, אמנם אשר גדול לימוד הזוהר, היינו שהמקרא ומשנה והתלמוד הם מלובשים מאד ואינו ניכר בהם הסוד כלל, לא כן הזוהר שמדבר בסודי התורה בפירוש ואיו פתי הקורא שלא יבין כי דבריו בעומקי רזי התורה. **ולכן להיות סתרי תורה גלויים בלי לבוש הן מזהירי"ן ומאירי"ם הנפש.**

ואף על גב דבצד מה דבריו סתומים וחתומים מאד, דחיינו להבין סתר עליון בעצם ולידע תוכן הדברים על בוריין ועל מתכונתן דודאי צריכא רב, ולא יבינו הדברים כי אם מפי

חכם גדול לאוזן מקבל, ברם בכללות ניכר היותן רזין עילאין
והדברים עושים רושם בשורשיהם עליונים למעלה.
(שם הגדולים להחיד"א מערכת ספרים אות ב')

י) לימוד בחינת פנימיות התורה מקשר בחינת פנימיות הנשמה לבחינת פנימיות אלקותו ית'

א. להבין . . . תוכן ענין לימוד פנימיות התורה, שהאריכו
בזהר ותיקונים ובע"ח בחיוב לימוד זה, וכמ"ש ג"כ בספר
ראשית חכמה בהקדמה, ובשל"ה במסכת שבועות שלו בפרק
נר מצוה הפליג במעלת לימוד זה.

ב. ויובן ענין זה בהקדים תחלה ענין שלישי במקרא. כי
הנה ענין הלימוד במקרא אינו ע"ד לימוד משנה ותלמוד,
שהעיקר הוא להשיג החכמה שבהן שעיי' יתקשר שכל האדם
בחכמה זו שבתורה כו', אלא דצריך ג"כ להוציא הדברים
בדיבור פה דוקא, אבל מ"מ אם אומר ההלכה ואינו מבין
אינו נחשב לו ללימוד כלל כמ"ש במ"א סי' נ', משא"כ בעסק
המקרא ותושב"כ אם מוציא בשפתיו אע"פ שאינו מבין אפי'
פי' המלות מפני שהוא ע"ה ה"ז מקיים מצות ולמדתם,
שלפיכך כל ע"ה מברך ברכת התורה בשחר לפני הפסוקים
וכן כשעולה לס"ת, וכ"כ בפרדס שכי' פ"א גבי לימוד
המקרא שגם מי שלא יבין לחבר התיבות גם הוא, אם יעסוק
בו יומם ולילה שכרו אתו ופעולתו לפניו כו', ואדרבה כתב:
והלומד בתורה לדעת כמי שלומד בספר זכרונות כו' הלוא י
שלא יפסיד כו', ע"ש.

ג. והענין, כי הנה מה שבא מהתושב"כ בהתגלות
בתושבע"פ, דהיינו ידיעת איך ומה לעשות הציצית והתפילין
כו' עד"מ, זהו התלבשות אור אין סוף בבחי' חכמה וחכמה

עילאה נתלבשה בחכמה תתאה עד שנתלבשה בחכמה דבריאה יצירה ומשם נתלבש' בהלכות דתושבע"פ עד שנתלבשה החכמה להיות מושג ונתפס בשכל אנושי. אמנם **יש בתורה דברים שלא ניתנו להתלבש למטה בחכמה ושכל כלל**, וכמו [וישב לט, א] ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר [ועיין בפ"י המשניות להרמב"ם פרק חלק [ב"היסוד השמיני]], וז"ל: ואין הפרש בין ובני חם כוש ומצרים [נח י, ו], ושם אשתו מהיטבאל [וישלח לו, לט], ותמנע היתה פלגש [וישלח לו, יב], ובין אנכי ה' אלקיך [יתרו כ, ב], ושמע ישראל [ואתחנן ו, ד], כי הכל מפי הגבורה, **שבחי' ההמשכה מאור א"ס המרומז באותיות אלו וסיפור זה לא יוכל להתלבש כלל בחכמה ושכל, ולכן ההמשכה היא רק ע"י האותיות והפסוקים בלבד**, כי נעוץ סופן בתחילתן כו'.

ד. ולכן גם מה שלא נתלבש בחכמה, דהיינו שהוא מבחי' כתר שלמעלה מהחכמה . . . אעפ"כ נמשך הוא ג"כ ע"י האותיות שבתושב"כ. **ולכן נקרא מקרא, שקורא וממשיך התגלות אור א"ס ע"י האותיות** אף שאינו משיג כלל. ועמ"ש מענין אותיות התורה איך ששרשן למעלה מהחכמה . . . בעטרה שעטרה, שהעטרה נעשה מאבנים טובות הוא בחי' אותיות התורה (וכמארז"ל כל התורה שמותיו של הקב"ה . . . ולכן אף ע"ה שאינו מבין פ"י המלות ממשיך, משא"כ בתושבע"פ שנתלבשה בחכמה, לכך כשאינו מבין אינו ממשיך, אבל בתושב"כ ממשיך אף שאינו מבין ואינו תלוי כ"כ בהבנת הפי' יען מקור המשכה זו הוא מלמעלה מהחכמה כו', והיינו ע"י האותיות. ולכן נק' תושב"כ מקרא, שקוראים וממשיכים ע"י האותיות...).

ה. והנה בכלל לימוד המקרא הוא ג"כ לימוד האגדות, שהרי רוב האגדות הם על הפסוקים ומעט מוסר וגם הם אין מושגים ובכלל מקרא יחשב.

ו. והנה בכלל מקרא הוא ג"כ לימוד פנימיות התורה, שהרי מדרש הזהר הוא על פסוקי התורה, ועוד שגם בלימוד רזין דאורייתא אינו משיג רק המציאות מההשתלשלות ולא המהות, א"כ אינו דומה למשנה ותלמוד שמשיג מהות חכמתו ית' ובלמוד ההשתלשלות אינו משיג כלל מהות חכמה זו. . אלא רק ידיעת המציאות. ואעפ"כ דבר גדול הוא מאד כיון דא"א להיות בזה השגת המהות, וה"ז כמו שבמקרא אע"פ שא"א להיות ההשגה בבחי' חכמה כיון ששרשה למעלה מהחכמה לכן גם מה שאומר האותיות דבר גדול ועצום הוא. . כמו"כ ידיעת המציאות מהפנימיות אע"פ שאינו משיג כלל המהות דבר גדול הוא עד להפליא...

ז. והנה כיון שהתורה היא הממוצע המקשר ומחבר נש"י להקב"ה, והממוצע יש בו שני בחינות, סתים וגליא, א"כ בחי' הפנימיות הנק' סתים הוא המקשר ומחבר בחי' פנימיות של הנשמה לבחי' פנימיות אלהותו ית'.

(לקוטי תורה לבעל התניא, פ' ויקרא דף ה' טור ב' ואילך)

יא) ידיעת מציאות ההשתלשלות היא מצוה רמה ונשאה ומקיים עי"ז מצות וידעת היום גו'

עוי"ל בענין מעלת העסק בפנימיות, עפמ"ש באגה"ק בד"ה להבין מ"ש בפע"ח, דלימוד פנימיות כוונת המצות לא גרע מלימוד הלכותי', ואדרבה כו', אף שאינו משיג המהות, עכ"ל. ור"ל, מפני שהמצוה מושג מהותה לכן ידיעת סודות המצוה אף שאינו משיג המהות לא גרע כו'. ואף שכו' שם:

משא"כ בסדר ההשתלשלת אף אם השיג המציאות לא עדיף מצד עצמו כלימוד המצות שמשג ותופס המהות כו', הרי מסיק אח"כ: אלא **שידיעת המציאות מההשתלשלות היא ג"כ מצוה רמה ונשאה ואדרבה עולה על כולנה**, כמ"ש וידעת היום [ואתחנן ד, לט], דע את אלקי אביך כו' [דברי הימים א' כח, ט], ומביאה ללב שלם כו', שהוא העיקר. . א"כ הרי **בידיעת ההשתלשלות אף שאינו משיג כלל המהות מקיים מצות וידעת כו'**, ולא גרע מלימוד ההלכות.

(לקוטי תורה לבעל התניא שם טור ג')

יב) לימוד פנימיות התורה הוא בכלל "שליש במקרא"

א. ועפ"י יתורץ מה שנדחקו גדולי המפרשים בפי מימרא זו [ע"ז יט, ב] דלעולם ישלש אדם שנותיו שליש במקרא שליש במשנה שליש בתלמוד. . אמנם לפמ"ש א"ש, דבתחלת לימודו של אדם ישלש השליש במקרא ממש לבדו, דאף על גב שלתלמוד צריך זמן יותר מ"מ יש לו למהר לתלמוד המקרא בתחלה ואחר שהגדיל בחכמה יש לו לקיים השליש במקרא בתושב"כ עם מה שילמוד אח"כ מפנימיות התורה והאגדות, שזה נכלל הכל בשליש במקרא כנ"ל (ואפשר דגם לימוד מדרש רבה ושאר המדרשים הוא בכלל השליש במקרא. . ואף שבהלכות ת"ת מבואר דמדרש תורה שהוא ספרא וספרי וכה"ג הן בכלל שליש במשנה, היינו מפני שהן הלכות וגופי התורה כמו המשנה, משא"כ לימוד הרבות שהן אגדות שעל המקרא ומוסר ה' אפשר שזה נכלל בשליש במקרא...

(לקוטי תורה לבעל התניא שם טור ג' ואילך)

ב. עוד י"ל בפ"י לריח שמניך כו' ושמן תורק כו' ע"ד המדרש הנ"ל שזהו ענין לעולם ישלש אדם תלמודו שליש במקרא שליש במשנה ושליש בתלמוד [ההמשך נעתק להלן

אות ט"ז] . . הנה לימוד הזהר וכהאריז"ל הוא בכלל שליש במקרא . . שהרי מדרש הזהר וכן מדרש רבה ושאר המדרשות הן פ"י המקרא, ופירש"י בפ"ק דברכות (דף י"א ע"ב) שמדרש הוא קרוב למקרא כו', ע"ש. ואף שבהלכות ת"ת מבואר דמדרש תורה שהוא ספרא וספרי וכה"ג הן בכלל שליש במשנה, היינו עכ"פ מפני שהן פ"י דיני וגופי התורה כמו המשנה ממש, אבל בלימוד סודות הזהר אין השגה אפילו לגדולי החכמים רק ידיעת המציאות מההשתלשלות ולא השגת המהות כלל, וה"ז כעין לימוד המקרא שהוא קורא בשמותיו של הקב"ה אע"פ שאינו משיג כלל עצמיות הגנוז בהן כנ"ל. וכעין זה הוא בלימוד הזהר וע"ח. ולכן הוא בכלל שליש במקרא . . ולכן ג"ז נקרא לריח שמניך, שידיעת המציאות היא כמו ריח בעלמא לגבי השגת מהות חכמתו ית' שבמשנה ותלמוד.

ג. וע"ד שנתבאר באגה"ק קרוב לסופו שבלימוד סדר ההשתלשלות אף אם השיג המציאות לא עדיף מצד עצמו כלימוד המצות שמשיג ותופס המהות כו', אלא מצד שידיעת המציאות הוא ג"כ מצוה רבה ונשאה ואדרבה עולה על כולנה כמ"ש וידעת היום דע את אלקי אביך כו' ומביאה ללב שלם. ועוד שגם הריח וידיעת המציאות הוא הארה מבחי' פנימיות התורה כו' . . ולכן צ"ל ב' הבחינות לריח שמניך כו' ושמן תורק כו'.

(לקוטי תורה לבעל התניא, שיר השירים דף ג' סוף טור ג' ואילך)

יג) כמו שהמלח נותן טעם בבשר כן לימוד פנימיות התורה נותן טעם בנגלה דתורה (הנק' לחם ובשר)

והנה מכ"ז יובן בתוספת ביאור ענין ולא תשבית מלח כו', שלימוד הפנימיות נק' בשם מלח, שהמלח ממתקת

הבשר אף שאין בו טעם בעצמו כמו הבשר, וכך הנגלה שבתורה נמשל לחם, כמ"ש [משלי ט, ה] לכו לחמו בלחמי, וגם לבשר, כמ"ש במ"א ע"פ זאת הפעם עצם מעצמי ובשר מבשרי, דקאי על תושבע"פ, וכן בגמ' ב"ב דף כ"ב אמרו אכלו בישראל שמינא בי רבא. והיינו כמו הלחם והבשר יש בהן טעם, וממש כך בלימוד הנגלה שבתורה יש בה השגת המהות ממש, משא"כ בלימוד הפנימיות שאין בזה רק ידיעת המציאות ולא השגת המהות, והמהות נסתר ונעלם ואינו מושג כלל להיות בבחי' טעם ממש כמו הנגלה, עד לע"ל שיתגלה פנימיות התורה. **ולכן נמשל למלח, לומר שעם היות שאין בו טעם, עכ"ז הוא דייקא הנותן טעם בהבשר.**

(לקוטי תורה לבעל התניא שם טור ד')

יד) מי שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש (סודות התורה)

לא טעם של יראת חטא

וז"ש רז"ל באבות דרבי נתן (ס"פ כ"ט וכ"ה ג"כ בברכות כל מי שיש בידו מדרש ואין בידו הלכות לא טעם טעם של חכמה, **כל מי שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש לא טעם טעם של יראת חטא**, פ"י שהלכות נק' טעם של חכמה לפי שבהן ועל ידן מושג המהות חכמתו ית' שנתלבשה בהלכה זו, משא"כ בלימוד הפנימיות הנק' מדרש אין מושג המהות ממש, ולכן נק' שלא טעם טעם של חכמה, פ"י המהות ממש. ועכ"ז מי שיש בידו הלכות ואין בידו מדרש לא טעם טעם של יראת חטא, כי אף שבלמוד המדרש אין מושג רק הארה, מ"מ זו ההארה מביאה לידי יראת חטא . . ועוד כי אף שזהו רק הארה, הנה היא הארה מבחי' הפנימיות, כי אורייתא סתים וגליא.

(לקוטי תורה לבעל התניא שם טור ד')

טו) ע"י שירת ה' היא אוצרו, עי"ז התורה נק' תורת ה'

וזהו ג"כ ענין מארז"ל פ"ב דשבת דף ל"א סע"א, קבעת עתים לתורה כו' פלפלת בחכמה כו', ואפילו הכי אי יראת ה' היא אוצרו אין, אי לא לא. משל לאדם שאמר לשלוחו העלה לי כור חיטין לעליה, הלך והעלה לו, אמר ליה, עירבת לי בהן קב חומטין, אמר ליה, לאו, א"ל, מוטב שלא העלית. והענין, כי חטה הוא כ"ב אתון דאורייתא . . . וקב חומטין פרש"י ארץ מלחה, והוא ענין ולא תשבית מלח כו'. וזהו שנזכר עירבת לי בהן קב חומטין, דתיבת לי מיותר, אלא דר"ל שע"י שירת ה' היא אוצרו אזי התורה והחטים הם לי, ונק' תורת ה' . . . משא"כ תורה בלא יראה כו'.

(לקוטי תורה לבעל התניא שם דף ו' טור א')

טז) מעלת ענין "לריח שמניך" (לימוד פנימיות התורה) על "שמן תורק" (לימוד נגלה דתורה)

א. עוד י"ל בפ"י לריח שמניך כו' ושמן תורק כו' . . . הנה בלימוד המצות משנה ותלמוד משיג ותופס המהות חכמתו ית' מאחר שנתלבשה בדברים גשמיים שהן רצונו וחכמתו ית' ממש, וזהו ענין שמן תורק כו', משא"כ בסיפורי מעשיות שבתנ"ך שאינו מושג כלל חכמתו ית' המלובשת בתיבות וצירופי אותיות, וכמ"ש בזהר בהעלותך (דף קנ"ב ע"א) שפשטיות המובן מן הסיפור מעשיות שבתורה נקרא לבושא דאורייתא, וביאר הרמ"ז שם, כמו עד"מ פ' ואלה כו' בארץ אדום כו', שודאי מעשה שהיה כך היה ואין יוצא מידי

פשוטו, אבל אין כוונת ה' בו בעצם אבל **בה נגנזו סודות עולם התוהו** כו', ע"ש ובזהר שם (דף קמ"ט ע"ב) שהאריך בזה.

ב. ובפרדס שער כ"ז פ"א האריך בביאור מאמר הזהר הנ"ל, וכתב וז"ל: אבל כאשר יבוא האדם ללמוד בתורה, צריך שיהי' כוונתו שהוא לומד הענין ההוא במה שהם דברים אלקיים שנעלה ממנו עוצם פנימיותם וכו', **ועם היות שהוא לא ישכיל בה כי אם פשטיות הסיפור**, ואין צריך לומר זה אלא אפי' מי שלא יבין כלל כו', **גם לו יש שכר טוב**, עכ"ל.

ג. ולכן **האותיות התורה ופשטיות הסיפור נק' ריח שמניך**, כי עם היות שאינו מובן ומושג כלל פנימיות חכמתו ית' הגנוזה ומלובשת בסיפור מעשה ואותיות ההם . . עכ"ז האותיות ופשטיות הסיפור הן הן ריח שמניך, **שבהם ועל ידם ממשיך הקורא במקרא ריח והארה מבחי' שמן משחת קדש**, וכמו עד"מ שמריחים ריח הטוב אע"פ שאינו טועם אותו בפיו כלל ואע"פ שהוא רחוק ממנו כו'. ואדרבה הריח הזה נמשך ממקום עליון ביותר, שהוא בחי' שמן המריח שלמעלה מבחי' שמן סתם, ח"ע כו', ולפי שהוא גבוה יותר במעלה לא יכול לבוא בהתגלות בבחי' קירוב בבחי' טעם כענין שמן תורק כו', אלא בבחי' ריח לבד כו' . . ואעפ"כ יש ג"כ מעלה יתירה ועצומה בבחי' שמן תורק שהוא המשכת עצמיות ח"ע ולא ריח והארה לבד כו', ושניהם כאחד טובים. (לקוטי תורה לבעל התניא, שיר השירים דף ג' טור ג')

יז) אורך הגלות מחמת העדר לימוד הסוד; הלומד מובטח לו שהוא בן עולם הבא

א. סמא דחייא, חיוב גדול על כל ישראל ללמוד זוה"ק בכל יום אפי' גירסא בעלמא, כי בזה בונה עולמות ומטהר

ומקדש נשמתו, ואין קץ לגדול שכרו כי בזה מקרב הגאולה ועושה נחת רוח גדול ליוצרו, כמובא בזוה"ק פ' נשא (דף קכ"ד ע"ב) בהאי חיבורא דילך דאיהו ספר הזוהר כו' יפקון ביה מן גלותא ברחמי, ובתיקונים סוף תיקון ו', מהאי חיבורא דילך כד יתגלי לתתא בדרא בתראה בסוף יומיא ובגיניה וקראתם דרור בארץ וגו'.

ב. ובתיקון ל' בספר כסא מלך, וז"ל: **כמה גדול חיוב על ת"ח ללמוד קבלה, ועונשם כמה גדול אם אינם לומדים קבלה, וגורם אורך גלותא, כי הם מעכבים הגאולה רח"ל, כי יעשה בשעה א' בלימוד הקבלה מה שלא נעשה בלימוד חודש ימים בפשטי התורה, כי גדול כוחה לקרב הגאולה.**

ג. ובתיקון מ"ב שם בכסא מלך: כי לימוד הזוה"ק בגירסא בעלמא בונה עולמות, וכש"כ אם יזכה ללמוד ולהבין אפי' פי' מאמר א' יעשה בו תיקון למעלה בשעה א' שלא יעשה בלימוד הפשט שנה תמימה, ומובטח לו שהוא בן עוה"ב מבני היכלא דמלכא ויהי מרואי פני המלך היושבים ראשונה במלכותא דרקיעא.

ד. ומה שאומרים וכי אכשר דרא, אדרבה שבדורות הראשונים שהיו להם נשמות קדושים ממקומות גבוהים יכלו לטהר נשמתם בפשטי התורה, ועכשיו בעקבתא דמשיחא נשמות נמוכים וגם התגברות החיצונים רח"ל, אי אפשר לטהר נשמתם, רק בסמים יקרים, היינו בזוה"ק, כי לשון הזוהר מסוגל לזה אפי' בפיטפוט לחוד ואפי' בלגלול, ובזה יהי' נשמר מכל רע מיצה"ר וממקרים רעים בעוה"ז החומרי, וגם בעוה"ב הרוחני, כנודע מזוה"ק פ' פנחס דף רי"ט, בוצינא קדישא דנהיר חכמתיה בכל דרין דהו

אבתריה, עד ביאת הגואל אור תורה של רשב"י מאיר באור רב להחיות נפשות ישראל.

ה. ע"כ יתחזק כל אדם מאד ללמוד זוה"ק לכל הפחות ה' דפים בכל יום כדי שיגרום חדוא ופורקנא בהון לעילא ותתא, אמן כן יהי רצון.
(צוואת הר"ד מאיר ב"ר אהרן שווארץ זי"ע מפידהייץ)

חי) בדורנו מי שאינו עוסק בזוהר ותיקונים וכתבי האר"י כל עסק תורתו הוא מן השפה ולחוץ

א. בדור הזה האחרון, מי שאינו עוסק בספר הזוהר ותיקונים וכתבי מרן האר"י שהם חיים ממש לנפש, בלולה במקרא ובמשנה ובתלמוד ופוסקים, ידע נאמנה שכל תורתו שעוסק הוא משפה ולחוץ, כדואג, ואין לו עסק בחיים והארה לנפש, והוא כולו טעות ורמאות, ואינו עוסק בתורה אלא להיות מאנשי שם, להיות רב וראש גדול הדור ולהשתרר על הבריות, ואין לו חיים ולא חלק בחיים...

ב. ובדור הזה האחרון אי אפשר להמשיך שכינתא עליונה אלא על ידי הזוהר וכתבי מרן הרח"ו בלבד שנאמרו ברוה"ק, ובדור הזה מי האיש החפץ חיים אוהב ימים מבלי בללות יום בלתי קדושה לראות טוב עוה"ב בעוה"ז ידבק בספר הזוהר ובכתבי מרן הרח"ו בלבד שנאמרו ברוה"ק.
(היכל הברכה פי' עקב ז', י"ט)

יט) עיקר התגלות חכמת הסוד באחרונה לזכך הנפש לתשוקה ודביקות בקדושה

א. אמר המר, הנבזה והשפל, אמת מארץ תצמח, ושפילתי מארץ, חרפת אדם ובזוי עם, גרעין נפסד ונרקב,

וממנו יצמח זרע קודש, לזרוע באור החיים, להלהיב לבבות ישראל לתורה ולעבודה בחכמה הפנימית, מתוקה מדבש ונופת צוף מאירת עינים ומשיבת נפש, חמודה גנוזה, מתוק האור לעינים וטוב לנפש, לזככה ולהאירה במדות טובות וישרות לטעום טעם אור הגנוז, עולם הבא בעולם הזה, על ידי חכמת הזוהר והתיקונים, רעיא מהימנא . . למזג המדות בתכלית הזיכוך, ענוה ושפלות הרוח אמת, וללמוד בהם על צד הכוונה להאיר הנפש ולזככה . . **ועיקר התגלות החכמה הזאת בדורנו לא הי' אלא להאיר על הנפש, לזככה בתשוקה ודביקות אהבה ויראה בקדושה וטהרה וענוה, ולא להיות חוקר ומקובל משפה ולחוץ . . כי התגלות האור הצפון הזה בימינו היה להאיר עלינו ועל נפשינו להסיר מאתנו כל הזוהמה ותאות הרעות . . ולהסיר הקוצים מדות רעות גאוה והשתררות על רעהו, ויתר מדות רעות, אשר הם לשיכים בעינינו, קנאה ושנאה ואהבות רעות, אשר כל זה נזדכך ונעשה לאור המאיר על לימוד חכמה המתוקה מדבש בכוונה להשיג אורה, לייחד קוב"ה ביחודא שלים.**

(הקדמת המחבר ס' נתיב מצותיך)

ב. צריך לעבוד את השם יתברך בשמחה ובדביקות בהרחבת הדעת, להשיג ממלכות עד חכמה, המחיה את כולם, להשיג מוחין קדושים וחדוותא דשמעתא, כל אחד לפי מעשיו טועם מאור התורה, **כי כל דף גמרא ופרק משניות מחיה ממש הנפש, ובפרט ספר הזוהר על כולם, ולעשות המצוות בשמחה ומרוב כל, כי הם ממש חיינו וחיות נפשינו, חיות ותענוג ממשי, מרוב כל.**

(היכל הברכה פ' משפטים דף קצ"ט ע"ד)

(כ) על ידי לימוד הסוד זוכים לענוה ומוחין דקדושה

א. העיקר תדע אחי, שעיקר לימוד זה שנתגלה בזמן הזה בכל כך בהירות ואור והתפשטות הוא מחמת שהרע גובר מאוד וכנסת ישראל נופלת, ובלימוד זה נזדכך הנפש. ובאמת, **בעת לימוד הסודות, ובפרט ספר הזוהר והתיקונים מאיר הנפש**, וע"י לימוד וידיעת כוונת המצות מעורר בשרשים עליונים . . ויאירו למטה בעילוי רב אור גדול...

ב. ובעת שאתה עושה המצוה אתה מכוין בהכנעה ובאימה, לעורר למעלה המקיפין והמוחין, אע"פ שאין אתה יודע שום מהות, לא במקיפין ולא במוחין ולא בשום דבר . . אעפ"כ בידיעתך אתה מעורר את מציאותם, אף שאינך יודע מהותם נמשך אליך אור גדול ואתה עובד את ה' בשמחה ובטוב לבב ממש מרוב כל בגודל אור המאיר עליך.

ג. ובפרט **בעת לימוד ספר הזוהר, שממש השכינה שורה עליך והקב"ה מאיר עליך אור וחיות**, ובלבד שתהיה לך הכנעה אמת. ועוד שתזכה ע"י לימוד זה להיות עפר ואפר ולסבול יסורים וחירופים ודישות עקב, שתהיה בעיניך כאסקופה התחתונה שהכל דשין עליך, והשם יתברך יעזור לך בהרחבת המוחין של הקדושה ובנועם זיו השכינה, שלא תרגיש מכל אלה שום הרגש כלל וכלל, אלא הרחבת הדעת והמוחין משמחת נועם זיו אור שכינתו שישרה עליך.

(נתיב מצותיך, נתיב היחוד, שביל אי אות ב')

(כא) נסתר דתורה מגין נגד מינות, שנאת חינום ולשון הרע

א. בדורות הראשונים היו יכולין להשיג שלימות נפשם, להתלהב בזיכוך רב ובקדושה להמשיך על עצמם נועם זיו

אור השכינה באור עליון וצח בדביקות ויראה ואהבה, והכל ע"י פשטות התורה, תורה שבעל פה נגלה, אבל בדור זה עקבות דמשיחא, שהרע גובר ומתנשא וחוצפא יסגי. . מי יגן עלינו מן הקליפות הרעות המחשיכים האור והשכל. ועל ידי נגלת התורה אי אפשר בדור כזה באין פנים להלהיב כל כך נפש המשכלת בדביקה וחשיקה, שהרע והמקטריגים הרוחניים מתגברין, ולא עוד אלא שהם מתלבשים בגשמיות בערב רב שהם הרבים, ומושל וגובר אפיקורסות ומינות ושנאת חנם ולשון הרע, וכל מי שהוא חצוף ביותר גובר ביותר. ולולא מתיקות עריבות נועם זיון לשון הזוהר והתיקונים וכתבי מרן, המאירין לנפש המשכלת ומיישבין הדעת משמחת לב ומאירת עינים, לא היה באפשרות להאיר מרוב הצרות וחלישות דעת מרשעים המינים ואפיקורסים.

ב. ולכן אחי טעמו וראו אור הגנוז ומתיקות שיש בזוהר הקדוש המאיר לנפש, עד שמרוב אור תקבל על עצמך כל הרעות והצרות והיסורין, ולא יתחלש דעתך ולא תפול ממדריגתך, ותתעלה למעלה למעלה עד רום המעלות, חזק חזק חזק ואמץ, לא תירא ולא תפחד.

(נתיב מצותיך, נתיב התורה, שביל א' אות ל')

כב) לימוד הנגלה על דרך הסוד

א. שמעתי מפה קדוש אדומ"ר רבינו הסבא קדישא זי"ע משינאווע, עה"כ שמעי בת וראי, היינו בת נקראת כנס"י (כדאמרינן בחגיגה בת, בתו של אברהם אבינו), צריכין ללמוד נגלה ונסתר, היינו (נגלה) בגמ' אמרינן תא שמע, לשון שמיעה (שמעתתא), ובנסתר בזוה"ק הוא לשון תא חזי. וז"ש שמעי בת, (שילמוד מקודם נגלה, תא שמע, כנז', ואח"כ)

וראי, (תא חזי, בזה"ק, היינו נסתר, כנו', ואח"כ) והטי אזנך (ללימוד הנגלה שלמדת, להבינו ג"כ ע"ד האמת הנסתר). ונדפס אח"כ זה בס' דברי יחזקאל, אולם נודע ומובן עד כמה חביב דבר שנשמע מפי הצדיק בעצמו וכו'.

ב. ובאותם דברים בש"ק שהגיד אדמו"ר הק' הנ"ל עה"כ שמעי וכו' והטי אזנך ללימוד הנגלה להבינו ע"פ סוד, ואמר אז לדוגמא כמו הגה"ק מהרא"ל זי"ע מווישניצא בעל ארי' דבי עילאי, שהי' דרכו בקודש אחרי סעודת ליל שבת קודש (ובפרט בלילות הארוכות בחורף) הי' יושב ולוקח בביתו ללמוד הגמ' עם ס' מהרש"א (שהי' אז נדפס רק בפ"ע). אמנם אבי (הוא רבינו הגאון הקדוש בעל דברי חיים) ז"ל הי' אומר עליו (על הארי' דבי עילאי), שכל לימודיו אז גם בנגלה אפי' בימות החול הם כולם ע"ד סוד יפרשם ג"כ.

(דברי תורה, מהדורא ו', נ"ז)

כג) האם ללמוד קבלת הרמ"ק או קבלת האר"י

חסידים מספרים, שפעם נכנס אדם שנראה רחוק מאד מן החסידות, לבושו ומראהו כאחד ממשכילי ברלין, אל האדמו"ר רבי שמחה בונים מפשיסחא, שהי' נקרא בפי בני דורו "חכם האדמורי"ם" ובין תלמידיו נמנים גדולי האומה המפורסמים, ביניהם האדמו"ר ה"שרף" מקוצק, האדמו"ר בעל חידושי הר"מ, ועוד רבים.

תמהו החסידים מאד, מה לאדם זה בבית רבם? נדחקו החסידים ונכנסו אחריו לשמוע מה תהי' שאלתו. והנה הוא פותח ושואל את האדמו"ר מפשיסחא: מציעים לי שני שידוכים, האחת מיוחסת אך אינה יפה והשניי יפה אך אינה

מיוחסת, ואיני יודע במה לבחור. והאדמו"ר משיבו: היפה - הרי היא יפה. כלומר, הרבי פוסק לבחור ביפה.

אותו אדם אינו משתהה, נוטל ברכת פרידה מהאדמו"ר וכבר הוא יוצא מחדשו של הרבי. החסידים תמהים מאד, השאלה נראית בעיניהם תמוהה, ועוד יותר התשובה של הרבי.

למראה עיניהם המשתאות נענה הרבי ואמר: אדם זה הינו צדיק נסתר, ושאלתו היתה: **איזו שיטת קבלה ילמד, האם קבלת הרמ"ק שהינה מיוחסת** - משום שכך למדו הדורות הקודמים, אך אינה יפה ועמוקה כקבלת האר"י, **או יבחר בקבלת האר"י שהינה יפה** ומפעימה, אך היא חדשה יחסית ואינה מיוחסת כקבלת הרמ"ק. ענית לו - המשיך הרבי להסביר - כי יבחר ללמוד קבלת האר"י.

כד) בעסק התורה צריך לדבק את עצמו גם לנסתר דתורה

בעת שהאדם עוסק בעסקיו בעיני עוה"ז צריך לדבק את עצמו בהבורא ית' ולא יהיה נפרד מדביקותו, ע"ד שאמר רשב"י כל ימי אתקטרנא בקטורא חדא בקוב"ה. ואפי' בעת שעוסק בתורה, **לא די מה שמדבק את עצמו בהתורה באהבה, כ"א שצריך לדבק את עצמו גם להנסתר שבה** שהוא המאציל העליון ית"ש וכו'.

(מבשר צדק פ' בא)

פרק יז

נפלאות רבי שמעון בר יוחאי

(א) רשב"י היה מלומד בנסים

א. התנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי, מאריה דספר הזוהר והתיקונים וכו', דנהיר כל עלמא באורייתא (זוהר ח"א דף קנ"ו ע"א), ה"י בעל נס, וכמו שמצאנו במס' מעילה (דף י"ז ע"א) שקראוהו **מלומד בנסים**,

ב. ובמס' שבת (דף ל"ג ע"ב): **הואיל ואתרחיש ניסא**.

ג. ובזוהר ח"ב (דף קמ"ט ע"א): **בדרא דא זכותא עילאה דרבי שמעון קא עביד לאתחזאה ניסין על ידוי**.

ד. ובזוהר ח"ג (דף ס"ד ע"א) אמר רשב"י: **ניקום וניזיל, דקוב"ה ארחיש לן בניסין**.

ה. ושם (דף ר"א ע"ב) אמר: **ידענא דקוב"ה בעי למרחש לן ניסא**.

ו. ובזוהר חדש (ס"פ תבוא): **זכאה נפשא דבר יוחאי דקוב"ה עביד עימי' ניסין**.

ז. ובזוהר ח"ב (דף קצ"ח ע"ב): **קדישין עליונין דסבלין תבירא דגופא מאתר לאתר על קוב"ה, דזכאין למעבד להו ניסין ופורקנין. ומי לנו גדול מרשב"י שסבל צער מערה ונשבר גופו לקנאת ה' צבאות**.

(ב) תחיית המתים בל"ג בעומר בהילולת רשב"י

א. לא אוכל להתאפק ולעצור מלספר מעשה ה', מעשה נס נפלא כי נורא הוא, אשר בעינינו ראינו והנני עד ראיה

לספר בקהל מעשה נס ופלא מה שראיתי בעיני בהיותי במירון על ל"ג לעומר בשנת תרפ"ג, שחל אז ל"ג לעומר ביום הששי, ושכמעט רוב הקהל מאלפי ישראל שהיו שם בל"ג לעומר נשארו אז במירון לשבות שם את יום השבת, וטעמנו אז טעם שמחת שבת עילאית פלאית.

ב. וביום שבת בבוקר אחר תפילת מוסף שהתפללנו אז בביהמ"ד על יד ציון קוה"ק הרשב"י המנין האחרון קרוב לחצי היום, ויהי נשמע קול רעש גדול, שילד אחד של אחינו הספרדים שאמו נדרה לעשות לו תגחלתו הראשונה כמנהג הידוע, ואבי הבן לא יכול ליסע למירון, ואמו לבדה הביאתו למירון, ופתאום הילד אחזתו מחלת החולי-רע ר"ל, ושבק חיים לנו.

ג. והילד היה מונח באחד החדרים הקטנים הבנויים למעלה עלי גגות הציונים בחצר הקודש, וצוו הרופאים שהיו שם מטעם הממשלה מצפת ת"ו שצריכין לעשות הסגר, "קאראנטיין", על כל אנשי החצר על איזה ימים. וכשנשמע הפקודה הזאת, רבים מההמון נבהלו והתחילו לברוח מהחצר החוצה אל השדות והרים וגבעות אשר שם, אבל מיד הגיעו צעקות וקולות ובכיות, כי רבים מהיוצאים מחוץ לחצר עזבו את ילדיהם ואנשי ביתם וחפציהם והחצר נסגר ונשמר ע"י השוטרים. ועל כולם עלה ונשמע קול בכיה מהאשה, אם הילד המת, שבנה הראשון והיחידי שהביאה אותו על תגלחתו הראשונה אין, ונהפך לתוגה שמחתה.

ד. ואני בעיני ראיתי את הילד מונח בחדרו על הארץ ירוק ומת, וכולנו נצטערנו מאד מאד על נפש אחת מישראל וצער אמו, ולא יכולנו בשום אופן מרוב צער לעשות קידוש ולסעוד את סעודת שבת קודש בבוקר.

ה. והנה פתאום קמה אם הילד וחגרה מתניה כאשת חיל, ולקחה הילד המת על ידיה וירדה עמו למטה בבית הכנסת שעל יד הציון הקדוש הרשב"י, והניחתו על הרצפה שעל יד הציון הקדוש, ובקול מר צורחת ובבכי צעקה אם הילד: הוי צדיק צדיק רבי שמעון! הנני אמתך באתי לכאן לכבודך לגלח בני היחידי הראשון אשר נתן לי השי"ת בזכותך, וקיימתי נדרי אשר נדרתי להביאותיו כאן על ל"ג לעומר, ואתמול הביאותיו חי ועשיתי לו התגלחת בשירים ובזמרה ובתוף ובכינור ומשתה ושמחה [כמו שנוהגים שם בזה], ועתה איך אסע מכאן בבושה ובכלימה בלי הילד כו', ובאיזה פנים אבוא הביתה. וקולותיה ובכיותיה היה נשמע על כל החצר הקדוש, ולב מי לא נמס כמים לשמוע את קול צעקת האשה המרת לב ותחנוניה וצערי לבה.

ו. ואח"כ קמה ואמרה: צדיק צדיק, הנני מניחו לפניך כמו שהוא, ואנא ממך שאל תביישיני ואל תחזיר פני ריקם ותחזירו לפני חי ובריא כמו שהביאותיו אתמול לפניך, ויתקדש ש"ש ושמך בעולם, וידעו כי יש ה' וצדיקים שופטים בארץ.

ז. ולסגולה סגרו שמה הבית הכנסת על הציון הקדוש ולא נשאר שם רק הילד. וכעבור איזו רגעים הקול נשמע מבית הכנסת צעקת הילד לאמו. והחכם שם פתח לה הפתח, והנה הילד קם על רגליו וצועק: אמי, תנה לי מעט מים כי צמא אני, ונתנו לו מים, והיא העלתו הגגה למקום חדרה מקודם, ונעשה שם רעש גדול מתחיית הילד המת, וכל הקהל כולם באו לראות הילד החי. וגם הרופאים נתאספו שמה ובדקו את הילד והודו ואמרו שאין זה בדרך הטבע כלל אלא מעשה ניסי תחיית המת על ידי התנא רבי שמעון, והתירו

תיכף ומיד לפתוח שערי החצר, ואמרו שאין צריכין לעשות עוד "קאראנטין", והיה אז קידוש ה' גדול מאד, וכולם שראו את הילד החי ברכו ברכת מחיה המתים.

ח. ועתה מקרוב הגיע לידי מנחה חדשה, ספר שער יששכר (מאמרי חודש אייר, מאמר גל עיני אות י') שכתב, וז"ל: **שמעון בן יוחאי גימטריא מחיה מתים.**

(טעמי המנהגים, הילולא דרשב"י ע"רס"ג)

ג) רשב"י פוקד עקרות

א. מעשה באשה אחת בצידון ששהתה עשר שנים עם בעלה ולא ילדה, אתון גבי רבי שמעון בן יוחאי בעיין למשתבקא דין מדין [הם רצו להפרד זה מזו], אמר להון, חייכון, כשם שנזדווגתם זה לזה במאכל ובמשתה, כך אין אתם מתפרשים אלא מתוך מאכל ומשתה.

ב. הלכו בדרכיו ועשו לעצמן יום טוב ועשו סעודה גדולה, ושיכרתו יותר מדאי. כיון שנתיישבה דעתו עליו אמר לה, בתי, ראי כל חפץ טוב שיש לי בבית טלי אותו ולכי לבית אביך. מה עשתה היא, לאחר שישן רמזה לעבדיה ולשפחותיה ואמרה להם, שאוהו במטה וקחו אותו והוליכוהו לבית אבא.

ג. בחצי הלילה נער משנתיה, כיון דפג חמריה אמר לה, בתי, היכן אני נתון, אמרה ליה, בבית אבא. אמר לה, מה לי לבית אביך, אמרה ליה, ולא כך אמרת לי בערב "כל חפץ טוב שיש בביתי טלי אותו ולכי לבית אביך", אין חפץ טוב לי בעולם יותר ממך. **הלכו להם אצל רבי שמעון בן יוחאי ועמד והתפלל עליהם ונפקדו.** מה הקדוש ברוך הוא פוקד עקרות אף צדיקים פוקדים עקרות.

(שהש"ר פרשה א' פס' ד', עה"פ נגילה ונשמחה בד')

ד) ה"ינוקא" שבזוהר הקדוש נולד מברכת רשב"י לאביו

אדכרנא יומא חד דהוה אזיל עמי בארחא רב ספרא
אבוי [אביו של ה"ינוקא"], ובריכית ליה כד אתפרש מיני
דיהא ליה בר אריא באורייתא.

(זוהר ח"ב פ' תרומה דף קס"ט סע"ב)

ה) הרבה עקרות נפקדו וחולים נתרפאו בזכות נדרים ונדבות שהתנדבו עבור ציון רשב"י במירון

א. בי"ח אייר [ל"ג לעומר] באים מכל הסביבות
ומדליקים אבוקות גדולות, מלבד מה שמדליקין עליה נר
תמיד כו', שהרבה עקרות נפקדו וחולים נתרפאו בנדר
ובנדבה שהתנדבו למקום ההוא.

(אגרת רבינו עובדיה מברטנורא זלה"ה לאחיו בשנת רמ"ט, נדפסה בס'
דרכי ציון)

ב. נדרשתי מאחד מאנ"ש יחיה בענין נשגב, היות ששמע
מפי אנשי אה"ק ת"ו, שקבלה בידם סגולה לחשוכי בנים
רח"ל, לנדב ח"י ראטל משקה ביומא דהילולא על ציון התנא
האלקי רשב"י זי"ע ועכ"י, לכן בחרתי בו לעשותו שליח
מצוה להזכיר לטובה את הזוג מאיר בן חיה לאה עם זוגתו
שרה בת שינדל, שיפקוד השי"ת אותם בזש"ק במהרה, בלי
שום מכשול וזק, וינדב עבורם ח"י ראטל משקה כנהוג.
וכאשר יעזור השי"ת ויפקדם בישועה במהרה, מוכנים המה
לשלם נדבת לבבם בשמחה.

(אגרת כ"ק אדמו"ר ר' בן ציון הלבשרשטאם מבאבוב זצוק"ל, י"ט
לעומר תערי"ב)

ג. גם ידוע, שהרבה חשוכי בנים (לא-עלינו) נדרו נדר
שבהולד להם בן יקראו את הבן הנולד בשם שמעון, על שם

רבי שמעון בן יוחאי, או שנדרו שיעשו את התגלחת הראשונה של הילד במירון, ונושעו בזכות התנא הקדוש רשב"י.

(ו) 'אדם ובהמה תושיע הוי"ה' בגימ' 'רבי שמעון בן יוחאי'

אדם ובהמה תושיע הוי"ה, גימטריא בדיוק מספר רבי שמעון בר יוחאי.

(ס' מגדיל ישועות מלכו אות נ"ה, בשם הרה"ק מבארניב)

פרק יח

לימוד ספר הזוהר הקדוש במירון

(א) לימוד ספר הזוהר במירון גרם שנתמלא הבית ריח טוב ונמשכה הארה גדולה והרגש גדול להנשמה

היום יום ב', ה' לאדר ב', שנת וית"ן ל"ו, נסענו מעכו לצפת ת"ו לראות את פני האדון ה' בארץ הגליל, ואחר כך הלכנו למירון וכו' ולמדנו שם בחשק גדול ובאהבה גדולה ובשמחה ספר הזוהר עד ד' שעות מהלילה, ועמדנו לאכול, וחזרנו תיכף אחר האכילה לימודינו כפי שנתן הרב לכל אחד מהחברים שהיו שם ספר אחד של הזוהר. והיה חלקי ספר בראשית, ולמדנו עד ששה שעות, ובסוף ו' שעות נתמלא הבית ריח טוב אשר כמוהו לא נהיה וכו'. ולמדנו עד ח' שעות מהלילה, והלכנו לישון. וקודם שהאיר היום כשני שעות עמדנו על משמרתנו ולא ישננו כי אם שני שעות, וישבנו ללמוד. וכשהאיר פני המזרח התפללנו כוותיקין וישבנו ללמוד עד י"ח שעות בלי הפסק בינתיים אפילו בדיבור של דברי תורה. ואחר שאכלנו חזרנו ללימודינו כל יום חמישי,

עד ח' שעות מהלילה. וביום ו' בבוקר וכו'. ובכל יום השבת היינו לומדים זהר, ובלילה ליל מוצאי שבת עשינו משמורות כל הלילה, שהאידרות אמר הרב שנלמד אותם ביחד, וכן היה. **ובשעה שהתחלנו האדרות היתה הארה גדולה והרגש גדול בנשמותינו וכו'**, וגמרנו האדרות סמוך לאור היום, ולמדנו מאמרי בר יוחאי בשמחה גדולה.

(אגרת מסע אור החיים הקדוש, כת"י אחד מתלמידיו,

נדפס בס' טעמי המנהגים, עניני הילולא דרשב"י)

ב) קביעות זמנים ללמוד ספר הזהר על ציון רשב"י

א. בהיות חברים מקשיבים **אצל ציון רשב"י ועוסקים באמרותיו ואמרות טהורות כדרכו פעמים בשנה** מעת לעת ומפקידה לפקידה וכו'.

(ספר החרדים בהקדמה)

ב. **שני פעמים בשנה חוק ולא יעבור הולכים כל חכמי סגולה וכו' למירון, ושם פורסים אוהל אחד מן קברו של רשב"י עד קברו של ר"א, ויושבים שם בין רשב"י ור"א ימים וי' לילות רצופים ועוסקים בספרי הזהר.** וזה הסדר הם עושים עשרה ימים קודם שבועות ועשרה ימים קודם ראש השנה תמיד.

(ספר מצרף לחכמה)

ג. כך נהגו הראשונים כמלאכים, רבנן קדישין, תקיפי ארעא דישראל של אותו הדור דעה, שעלו בחצרות בית ה' במירון שתי פעמים בשנה ולמדו שם זוהר הקדוש בקודש, שפכו את לבם בבכי ומרירות לבם לתיקון נפשם בתשובה עילאה. וכן מצינו שנהגו כן **תלמידי גורי האריז"ל ושאר חכמי וגדולי התורה מצפת ת"ו לעלות מירונה שני פעמים בשנה ללמוד שם ספרי זוהר הק'.**

(טעמי המנהגים, עניני הילולא דרשב"י)

פרק יט

ליקוט מאמרי חז"ל אודות לימוד סתרי תורה לפני התגלות הזוהר

א) ליקוט מאמרי חז"ל, ראשונים ואחרונים אודות לימוד סתרי-תורה עד להתגלות ספר הזוהר

א. אין דורשין . . ולא במעשה בראשית בשנים, ולא במרכבה ביחיד, אלא אם כן היה חכם ומבין מדעתו. כל המסתכל בארבעה דברים רתוי [ראוי] לו כאילו לא בא לעולם: מה למעלה, מה למטה, מה לפניו ומה לאחור.
(משנה חגיגה דף י"א ע"ב)

ב. מעשה מרכבה הוא, שעל ידי הזכרת שמות של קדושה משתמשים בכתר, וצופין איך משמרות המלאכים במעמדן, ואיך היכל לפניו מהיכל, כעין הסוכין ברוח הקודש.

(רע"ב למשנה חגיגה שם)

ג. אין ספק שהמכוון מה שאסרו מללמדו הוא על כח פעולתו ומעשה שעל ידו נעשה, דאילו ידיעת אותיות ומלותיו בלבד הרי נודע, וחלילה למחברים הקדושים שהיו כותבין אותו ומפרסמין אותו אילו היה זה בכלל האיסור, אלא שהאיסור הוא על ידיעת הפעולה והמעשה שעל ידו. וכפירש"י בפרק ד' דקידושין (דף ע"א ע"א): שם בן י"ב כו' משרבו הפריצים המשתמשים בו וכו'.

(תוס' יו"ט למשנה חגיגה שם)

ד. תנו רבנן, **מעשה בתינוק אחד** שהיה קורא בבית רבו בספר יחזקאל, **והיה מבין בחשמל** (לדרוש מהו, רש"י), **ויצאה אש מחשמל ושרפתו**.

(חגיגה דף י"ג ע"א)

ה. תנו רבנן, משה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור והיה מהלך בדרך, ורבי אלעזר בן ערך מחמר אחריו. אמרו לו: רבי, שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה. אמר לו: לא כך שניתי לכם, "ולא במרכבה ביחיד, אלא אם כן היה חכם מבין בדעתו". אמר לו: רבי, תרשני לומר לפניך דבר אחד שלמדתי. אמר לו: אמור. מיד ירד רבן יוחנן בן זכאי מעל החמור, ונתעטף וישב על האבן תחת הזית. אמר לו: רבי, מפני מה ירדת מעל החמור, אמר לו: **אפשר אתה דורש במעשה מרכבה, ושכינה עמנו ומלאכי השרת מלוין אותנו, ואני ארכב על החמור?** מיד פתח רבי אלעזר בן ערך במעשה המרכבה ודרש, **וירדה אש מן השמים וסיבבה כל האילות שבשדה**, פתחו כולן ואמרו שירה . . נענה מלאך מן האש ואמר: הן הן מעשה המרכבה.

א] עמד רבן יוחנן בן זכאי ונשקו על ראשו, ואמר: **ברוך ה' אלקי ישראל שנתן בן לאברהם אבינו שידוע להבין ולחקור ולדרוש במעשה מרכבה**.

ב] כשנאמרו הדברים לפני רבי יהושע, היה הוא ורבי יוסי הכהן מהלכים בדרך, אמרו: **אף אנו נדרוש במעשה מרכבה**. פתח רבי יהושע ודרש. ואותו היום תקופת תמוז היה, נתקשרו שמים בעבים נראה כמין קשת בענן, **והיו מלאכי השרת מתקבצין ובאין לשמוע**, כבני אדם שמתקבצין ובאין לראות במזמוטי (בשמחת) חתן וכלה.

ג] הלך רבי יוסי הכהן וסיפר הדברים לפני רבן יוחנן בן זכאי, ואמר: אשריכם ואשרי יולדתכם, אשרי עיני שכך ראו. (חגיגה דף י"ד ע"ב)

ד] מהנ"ל אנו למידים על קיום סודות שנמסרו להחכמים, המכילים רזים מופלאים.

ו. תנו רבנן, ארבעה נכנסו בפרסה (עלו לרקיע על ידי שם, רש"י), ואלו הן: בן עזאי ובן זומא אחר ורבי עקיבא. אמר להם רבי עקיבא: כשאתם מגיעין אצל אבני שיש טהור אל תאמרו "מים מים", משום שנאמר דובר שקרים לא יכון לגד עיני. בן עזאי הציץ ומת. . . בן זומא הציץ ונפגע. . . אחר קיצץ בנטיעות. רבי עקיבא יצא בשלום.

(חגיגה דף י"ד ע"ב)

ואכן, רבי עקיבא שיצא בשלום היה רבו של רבי שמעון בן יוחאי (ראה מנחות דף כ"ט ע"ב).

ז. מדברי חז"ל שנעתקו בפרק שלפנינו מוכת, שבתורה שבעל פה כלולים גם סתרי-תורה - "מעשה בראשית" ו"מעשה מרכבה", שהם כללות העולמות וסודות ההווה.

פרק כ

דברי הראשונים המתארים את הקבלה

א) דברי גדולי הראשונים המתארים את הקבלה

א. משה רבינו כתב. . . התורה כולה מפיו של הקב"ה. . . הודיעו תחילה ענין בריאת השמים והארץ וכל צבאם. . . וגם כן כל הנאמר בנבואה ממעשה מרכבה ומעשה בראשית. . . והכל נכתב בתורה בפירוש או ברמז. . . וכל הנמסר למשה

רבינו בשערי הבינה, הכל נכתב בתורה בפירוש או ברמיזה בתיבות או בגימטריאות או בצורת האותיות . . או בקוצי האותיות ובכתריהן . . כי הרמזים האלו לא יתבוננו אלא מפה אל פה עד משה מסיני . . ומנין יבוא יחזקאל ויגלה להם סתרי המרכבה . . כלומר שהכל נלמד מהתורה . . עוד יש בידינו קבלה של אמת, **כל התורה שמותיו של הקב"ה** (עיין זהר ח"ב דף פ"ז ע"א) . . ומפני זה ספר תורה שטעה בו באות אחת במלא או בחסר פסול...

ב. ואני הנני מביא בברית נאמנת . . לכל המסתכל בספר הזה, לבל יסבור סברה ואל יחשוב מחשבות בדבר מכל הרמזים אשר **אני כותב בסתרי התורה**, כי אני מודיעו נאמנה, **שלא יושגו דברי ולא יודעו כלל בשום שכל ובינה, זולתי מפי מקובל חכם**, לאוזן מקבל מבין . . אל יהרסו אל ה' לראות, כי ה' אלקינו אש אוכלה הוא, אל קנאות, והוא יראה את רצוייו מתורתו נפלאות.

(רמב"ן בהקדמתו לפירושו על התורה)

ג. ראה שו"ע האר"י ז"ל (מהדורת שער השמים, תשכ"א, עמוד צ"ג), שעל ספרי הרמב"ן בדברי הסוד ראוי לסמוך, היות והוא קיבל מאליהו. וז"ל שם: **"ודע כי מרמב"ן ז"ל עד היום הזה לא נגלה אליהו כי אם למורי [האר"י] ז"ל"**.

ועיין בהקדמת הרח"ו לעץ חיים.

ד. יסוד התורה ועיקר האמונה להאמין בתורה שבעל פה, ומי שאינו מודה בה הרי הוא בכלל האפיקורסים . . וכן **כל המכחיש בסתרי התורה ובמעשה בראשית ומעשה מרכבה המקובלים מפי רבותינו ז"ל בספרים שחברו בעניני**

האלקות, **ודאי שגם הוא נקרא אפיקורוס**, שהרי כל אלו הדברים הלכה למשה מסיני הם עם שאר התורה שבעל פה, וכמו שכתב הרמב"ן ז"ל בתחילת ביאורו לתורה [נעתק לפניו].

(ס' שומר אמונים הקדמון להר"י אירגס, בהקדמתו השניה)

ה. ר"ש אמר, **ווי לההוא ב"נ דאמר דהא אורייתא אתא לאחזאה ספורין בעלמא ומלין דהדיוטי**, דאי הכי אפילו בזמנא דא אנן יכלין למעבד אורייתא במלין דהדיוטי ובשבחא יתיר מכולהו, אי לאחזאה מלה דעלמא, אפילו אינון קפסירי דעלמא (שרים ושלטונים, ד"א) אית ביניהו מלין עילאין יתיר, אי הכי נזיל אבתריהו ונעביד מנייהו אורייתא כהאי גוונא. אלא **כל מלין דאורייתא מלין עילאין אינון ורזין עילאין...**

א. אורייתא . . כיון דנחתת להאי עלמא אי לאו דמתלבשא בהני לבושין דהאי עלמא לא יכיל עלמא למסבל. וע"ד האי ספור דאורייתא לבושא דאורייתא איהו, **מאן דחשיב דההוא לבושא איהו אורייתא ממש ולא מלה אחרא, תיפח רוחיה ולא יהא ליה חולקא בעלמא דאתי**. בגין כך אמר דוד (תהלים קי"ט י"ח) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, מה דתחות לבושא דאורייתא.

ב. ת"ח אית לבושא דאתחזי לכולא, ואינון טפשין כד חמאן לבר נש בלבושא דאתחזי לון שפירא, לא מסתכלין יתיר. חשיבו דההוא לבושא גופא, חשיבותא דגופא נשמתא. כהאי גוונא **אורייתא אית לה גופא**, ואינון פקודי אורייתא דאקרון גופי תורה. **האי גופא מתלבשא בלושין דאינון ספורין דהאי עלמא. טפשין דעלמא לא מסתכלי אלא בההוא לבושא דאיהו ספור דאורייתא**, ולא ידעי יתיר ולא מסתכלי

במה דאית תחות ההוא לבושא. אינון דידיעין יתיר לא
מסתכלן בלבושא אלא בגופא דאיהו תחות ההוא לבושא.
 חכימין עבדי דמלכא עילאה אינון דקיימו בטורא דסיני לא
 מסתכלי אלא בנשמתא דאיהי עיקרא דכולא אורייתא ממש,
ולזמנא (ולעלמא) דאתי זמינן לאסתכלא בנשמתא דנשמתא
דאורייתא.

ג] ת"ח הכי נמי לעילא אית לבושא וגופא ונשמתא
 ונשמתא לנשמתא. שמייא וחיליהון אילין אינון לבושא,
 וכנסת ישראל דא גופא דמקבלא לנשמתא דאיהי תפארת
 ישראל, וע"ד איהו גופא לנשמתא. נשמתא דאמרן דא
 תפארת ישראל דאיהי אורייתא ממש, **ונשמתא לנשמתא דא**
איהו עתיקא קדישא, וכולא אחיד דא בדא. ווי לאינון
חייביא דאמרי דאורייתא לאו איהו אלא סיפורא בעלמא
 ואינון מסתכלי בלבושא דא ולא יתיר. זכאין אינון צדיקייא
דמסתכלי באורייתא כדקא יאות.

(זהר ח"ג פ' בהעלותך דף קנ"ב ע"א)

ב) ביאור הזוהר מפירוש "הסולם" מאמר "פסח במועדו"

א] ר"ש אמר, **אוי לאותו אדם שאומר, כי התורה באה**
לספר סיפורים בפשטות ודברי הדיוט [של עשו ולבן
 וכדומה], כי אם כן, אפילו בזמן הזה אנו יכולים לעשות
 תורה מדברי הדיוט, ועוד יותר יפים מהם. ואם [התורה
 באה] להראות דברי העולם, אפילו שליטי העולם יש ביניהם
 דברים מעולים יותר, אם כן נלך אחריהם ונעשה מהם תורה,
 כאותו האופן. **אלא שכל דברי התורה הם דברים עליונים**
וסודות עליונים.

[ב] התורה . . כיון שירדה לעולם הזה, אם לא היתה מתלבשת באלו הלבושים שבעולם הזה [שהם הסיפורים ודברי הדיוט], לא הי' יכול העולם לסבול. וע"כ סיפור הזה שבתורה היא לבושה של התורה. מי שחושב שאותו הלבוש הוא תורה ממש ואין בו דבר אחר, תיפח רוחו ולא יהיה לו חלק לעולם הבא. משום זה אמר דוד, גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך, [דהיינו להביט] מה שמתחת ללבושה של התורה.

[ג] בוא וראה, יש לבוש הנראה לכל, ואלו הטפשים כשרואים אדם לבוש יפה, שנראה להם הדור בלבשו, אין מסתכלים יותר, [ודנים אותו על פי לבושו ההדור], וחושבים את הלבוש כגוף [האדם], וחושבים גוף [האדם כמו] נשמתו. כעין זה היא התורה, יש לה גוף, והוא מצות התורה הנקראות גופי תורה. גוף הזה מתלבש בלבושים שהם סיפורים של עולם הזה, הטפשים שבעולם אינם מסתכלים אלא בלבוש ההוא, שהוא סיפור התורה ואינם יודעים יותר, ואינם מסתכלים במה שיש תחת לבוש ההוא. אלו שיודעים יותר אינם מסתכלים בלבוש אלא בגוף שהוא תחת הלבוש ההוא. החכמים, עבדי המלך העליון, אותם שעמדו בהר סיני, אינם מסתכלים אלא בנשמה [שבתורה], שהוא עיקר הכל, תורה ממש. ולעתיד לבוא עתידים להסתכל בנשמה של נשמה שבתורה.

[ד] בוא וראה, אף כך הוא למעלה, שיש לבוש, גוף, נשמה, ונשמה לנשמה. השמים וצבאם אלו הם לבוש, וכנסת ישראל [שהיא המלכות] היא גוף, המקבל הנשמה, שהיא תפארת ישראל, [דהיינו ז"א], וע"כ המלכות היא גלוף לנשמה, [כי ז"א מתלבש בה כמו נשמה בגוף]. הנשמה

שאמרנו שזו תפארת ישראל הוא התורה ממש, [דהיינו נשמת התורה הנ"ל בדיבור הסמוך, שבה מסתכלים החכמים], ונשמה לנשמה זה הוא עתיקא קדישא, [שבו יסתכלו לעתיד לבוא, כנ"ל בסמוך], והכל אחוז זה בזה, [שעתיקא קדישא מתלבש בז"א, וז"א מתלבש במלכות, ומלכות בעולמות בי"ע וכל צבאם]. אוי לאלו הרשעים האומרים שהתורה אינה יותר מסיפור בלבד, והם מסתכלים בלבוש ולא יותר. אשרי הם הצדיקים המסתכלים בתורה כראוי.

(פירוש ה"סולם" לזוהר שם)

פרק כא

סדר השתלשלות ומסירת סתרי התורה בספרי הקדמונים

בד בבד עם תושב"כ, שניתנה למשה מסיני, נמסרה גם תושבע"פ, הכוללת גם סתרי תורה, הנק' "מעשה בראשית" ו"מעשה מרכבה". וכשם שהתורה הנגלית טעונה בירור בקשר לפרטיה וכללותיה, כן הוא, ובמכ"ש וק"ו, בנוגע למסורת נסתר דתורה, שנמסרה תמיד מפה לאוזן, ורק ב"ראשי פרקים" ורק לצנועין וראויין בלבד.

מתאים עם הנ"ל, נביא להלן כמה פרטים על ספרי היסוד בתורה הנסתר שהגיעו לידינו.

א) ספר יצירה

א. ספר יצירה נתייחס לאברהם אבינו ע"ה. וכתב הרב שלי"ה, דאברהם אבינו ע"ה מסרו ליצחק, ויצחק ליעקב אבינו ע"ה, והוא מסרו לבניו הגדולים בני לאה, ויוסף שהי

קטן לא נמסר לו, והשבטים היו מתעסקים ובוראים נערות וטלאים והיו מטיילים עם הנערות ואוכלים אבר מן החי מן הכשבים, ויוסף לא ידע שנעשו בסי יצירה.

(מדבר קדמות להחיד"א מערכת ח' ערך חכמה אות י"ב)

ב. גם בכוזרי (מאמר רביעי אות כ"ה) ייחס את ספר יצירה לאברהם אבינו ע"ה. וז"ל שם: אמר החבר, **ספר יצירה והוא לאברהם אבינו כו'.**

גם הר"ר חסדאי בספרו אור ה' הזכיר ספר יצירה, וייחסו גם הוא לאברהם אבינו ע"ה.

ג. גם בספר יצירה עצמו נזכר שם אברהם אבינו ע"ה. וז"ל:

כיון שהביט אברהם אבינו וחקר והבין וחקק וחצב וצרף ויצר וחשב ועלתה בידו, ונגלה עליו אדון הכל יתברך שמו לעד, וקראו אברהם אוהבו וכתר ברית לו ולזרעו עד עולם, והאמין בה' ויחשבה לו צדקה . . והקב"ה גילה לו את סודן.
(ספר יצירה פ"ו משנה ח')

ד. אבל הרס"ג כתב, שאברהם אבינו ע"ה הוציא רק את הענינים שבספר יצירה בשכלו, אבל לא הוא כתבו בצורתו הנוכחית. וז"ל:

הקדמונים מסרו, כי ספר זה אברהם אבינו חברו . ואינם אומרים שהוא קבע מלות הספר הזה כפי הסדר הזה, אלא אומרים שהוא הוציא את הענינים הללו בשכלו . . ולמדם לעצמו ולימדם למייחדים שהיו עמו, ולא חדלו להיות נמסרים בתוך אומתנו בלתי כתובים . . וכאשר היה הזמן אשר נתקבצו בו חכמי האומה ורכזו עניני המשנה והלבישום מלים משלה וקבעום, עשו . . עניני ספר זה בדומה לכך.

(פירוש הרס"ג לספר יצירה)

ה. יש המייחסים ספר זה לרבי עקיבא ששנה כן מפי הקבלה עד אברהם אבינו ע"ה.

(פירוש "קול יהודה" על הכוזרי שם)

ו. ספר היצירה הוא מפורסם מאד, ושמו ותוכנו נזכר בש"ס, במדרש, בזוהר ובספרי הראשונים והאחרונים. והרבה מגאוני קדמאי חברו עליו פירושים, כגון רב האי גאון, הרס"ג, הראב"ד, דונש בן תמים, שבתי דונולו, יהודה בן ברזילי הברצלוני, רבי יצחק סגי נהור, רבי עזריאל מגירונה, ר' אלעזר מגרמיזא (בעל הרוקח), הרמב"ן, הגאון מוילנא, ועוד רבים.

ב) בכח ספר יצירה אפשר לברוא אדם, בהמה חיה ועוף

א. אמר רבא, אי בעו צדיקי ברו עלמא, שנאמר (ישעיה נ"ט) כי עוונותיכם היו מבדילים (הא אם לא היו בהם עונות אין כאן הבדלה (בינם לבין ה'), רש"י). ופ"י רש"י **רבא ברא גברא ע"י ספר יצירה**, שלמדו צירוף של שם.

(סנהדרין דף ס"ה ע"ב ובפרש"י שם)

ועיין עוד שם בחידושי אגדות מהרש"א, ובס' הבהיר סימן קצ"ו.

ב. ר' חנינא ורב אושעיא הוה יתבי כל מעלי שבתא ועסקי בספר יצירה, ואיברי להו עגלא תילתא ואכלי ליה. ופ"י רש"י: וממילא אברו עגלא תילתא ע"י שהיו מצרפים אותיות השם שבהם נברא העולם, ואין כאן משום מכשפות, דמעשה הקב"ה הן ע"י שם קדושה שלו הוא.

(סנהדרין שם ובפרש"י)

ועי"ש בדף ס"ו ע"ב, והגירסא שם היא: עסקי בהלכות יצירה.

ג. ואני שמעתי ולא אבין כוונתם ז"ל, דאיך יעלה על הדעת דגברי רבי כי הני הוו עסקי כל מעלי יומי דשבתא במעשה שדים, והיו נהנים ואוכלין הדבר הנעשה ע"י שדים. ותו דבספר יצירה היו עוסקין, ובין שיהיה פירוש "ספר יצירה" הנמצא אצלנו שהוא מיוחס לאברהם אבינו, או כפירש"י ז"ל שהיו מצרפים אותיות השם וכו'.

(שו"ת הרדב"ז ח"ג סימן ת"ב)

ד. א"ר יהושע בן חנניה, יכיל אנא נסיב קריין ואבטיחין ועביד לן (ע"י ספר יצירה) איילין טבין [איילים וצביים] והידינן (וגם הם בעצמם) עבידין איילין וטבין.

(ירושלמי סנהדרין פ"ז הלכה י"ט)

ה. כתב הגאון מהר"ר צבי ז"ל בתשובה הנז' [בקונטרס צוארי שלל להחיד"א בהפטרות ואתחנן, הנזכרת לעיל מיני] שזקנו מהר"ר אליהו ז"ל ברא גברא ע"י ספר יצירה, ע"ש. וראיתי בשו"ת בנו בס' שאילת יעב"ץ ח"ב סי' פ"ב, ששמע מהרב אביו ז"ל מה שקרה באותו הנוצר ע"י זקינו הגאון ר' אליהו בעל שם ז"ל, כי אחר שראהו הולך וגדל מאוד, נתיירא שלא יחריב העולם, ע"כ לקח ונתק ממנו השם שהיה דבוק עדיין במצחו ועל ידי כך נתבטל ושב לעפרו, אבל הזיקו ועשה בו שריטה בפניו בעוד שנתעסק בנתיקת השם ממנו בחזקה, ע"ש.

(מדבר קדמות להחיד"א, מערכת יו"ד, אות כ"ז)

ו. ועיין בפתחי תשובה יו"ד סימן ז', שבהמה שנבראה על ידי ספר יצירה אינה צריכה שחיטה. והשל"ה הביא ראייה

ע"ז ממ"ש שאחי יוסף עסקו בספר יצירה ומיברי להו בהמות ואכלו אבר אבר, כנ"ל סעיף א' אות א'. ועיין ג"כ בדרכי תשובה שם סעיף י"א שהאריך בזה.

ג) ספרי ה"היכלות"

ספרי ההיכלות, הנקראים "היכלות רבתי", "היכלות זוטרתני", "פרקי היכלות", "פרקי מרכבה", "אגדת רבי ישמעאל", ועוד, מיוחסים לתקופת התנאים, ובמיוחד לרבי ישמעאל בן אלישע כהן גדול ולרבי עקיבא.

ספרי ההיכלות כוללים: סודות הרקיע, צבא השמים, כסא הכבוד והיכל ה', ובהם: שיעור קומה של יוצר בראשית, שמותיו של הקב"ה, כיצד דן הקב"ה את עולמו, שמות המלאכים, שירתם ותפילותיהם ועניני משיח וגאולה.

ד) ספר הבהיר

א. ספר הבהיר מיוחס להתנא רבי נחוניא בן הקנה, מחבר תפילת "אנא בכח", ונחשב לספר הראשון שבו נכתבו סתרי תורה על מנת לפרסמם בגלוי. ועיין בחיד"א (שנסמן להלן בסמוך) שמתאר אותו בשם "ראש המקובלים".

ב. הוא התחיל לחבר ספר בקבלה בפרסום. כי האף אמנם שכל דברי רז"ל הם בנויים על חכמת האמת. . מכל מקום הלבישו הדברים מאד, שאינו ניכר כלל כי הם המדברים סודי תורה. אבל רבי נחוניא בן הקנה התחיל לחבר ספר שניכר שהם סודות.

(שם הגדולים להחיד"א מערכת ספרים בערכו)

ג. כל גדולי המקובלים הראשונים שאבו ממעינו והלכו לאורו הבהיר, אשר הבהיק את העולם, טרם הופיע עוד אור הזוהר.

(הרב שמואל לוריא בהקדמתו לספר הבהיר, הוצאת ווילנא תרמ"א)

ד. רבי מאיר בן שלמה אבו-סהולה (ה'צא), תלמיד הרשב"א כתב פירוש רחב לספר הבהיר, שנדפס לראשונה, מכתב-יד, בשנת תרמ"א.

* * *

הספרים הנ"ל, ספר יצירה, ספרי ההיכלות וספר הבהיר, שמשו יסוד לספר הזוהר הקדוש, שנבנה על שני יסודות: על סודות שנתגלו באותם הספרים ובעוד ספרים, ועל סודות חדשים שנגלו להם ע"י אליהו, המלאכים וכו'.

פרק כב

התגלות ספר הזוהר

א) קדמות ספר הזוהר הק'

א. מאז שנתגלה ספר הזוהר, כאלף שנים לאחר שנמרה עריכתו ע"י רשב"י וחבריו דילי, השפיע לחיזוק האמונה, העמקתה, ביסוסה והפצתה בקרב עם ישראל.

האור הגדול כזוהר הרקיע שהאיר וזרח מן ספר הזוהר, האיר לארץ ולדרים עליה גם בתקופות החושך לעם בני ישראל, בזמנים קשים, כאשר החרב התנוססה מעל ראשי עם בני ישראל, וסבלו מחרפת רעב ומאויבים מבית ומחוץ.

אור פרק כב הזוהר קמג

ואין בזה פלא כלל, כי רשב"י וחבריו דיליה, משה רבינו רעיא מהימנא ומלאכי עליון, הטבע והעולמות כולם, שותפים עם ליצירה חשובה זו שנק' ספר הזוהר.

ב. יש הרוצים לאחר את זמן חיבור ספר הזוהר, מפני שלדעתם חלקים מספר הזוהר מחברם היו מאוחרים יותר מזמן רשב"י.

ג. אמנם כבר כתב על זה הרב ירוחם ליינער, האדמו"ר מראדזין זצ"ל, וז"ל:

מאחר שהטענות כבר נשמעו, ולא חשו להן, אנו מחזיקים שמצאו טעם נכון שלא לחוש להן.
(הקדמת ספר זהר הרקיע להאדמו"ר מראדזין זצ"ל)

ד. וממשיך שם:

שלומי אמוני ישראל המאמינים בה' ובתורתו, וקבלו את התורה הכתוב ביד משה ואת התורה המסורה על פה ביד משה, קבלו את תורת הקבלה והסוד מאת התנא רבי שמעון בר יוחאי.

ומרן האר"י ז"ל הקדוש יסד כל יסודי הקבלה שלו על **ספר הזוהר** וכתב פירושים עליו. וגאון עוזנו, קדוש ישראל ופארו, מורנו ורבינו **רבי ישראל בעל שם טוב זלה"ה**, אביהם של חסידים, שהאיר לעולם בתורת שערי החכמה והתבונה והדעת, **בנה יסודי החסידות על ספר הזוהר הקדוש וספרי האר"י ז"ל**. והוא ותלמידיו הקדושים אחריו למדו את צנועים חכמה בביאור דברי הזהר הקדוש.

ורבינו הגר"א ז"ל אשר היה כאחד מן הראשונים . . וכל רז לא אניס ליה . . **כתב פירושים על הזוהר הקדוש והאדרא**

רבה קדישא והספרא דצניעותא והתיקוני זוהר, ובביאורים על השולחן ערוך מביא מקורות מדברי זוהר . . וכל תמימי דרך הולכים בתורת זוהר ומאמינים בו.

(הקדמת ספר זוהר הרקיע להאדמו"ר מראדזין זצ"ל)

ה. רבים מייחסים את עריכתו של ספר הזוהר לדורות שלאחר רשב"י, בימי האמוראים. על נוכחותם של אמוראים בספר הזוהר כותב הר"י נחום מטשרנוביל, וז"ל:

מי שזוכה להשיג אור הגנוז שבתורה, שעל ידי זה מביט מסוף העולם ועד סופו, אז אין חילוק אצלו במה שהוא עתה בהווה מיד, ובין מה שיהי' לדורות. ולכן אמר רשב"י בזוהר מה שאמר [האמורא] רבה בר בר חנה, שהיה אחר כמה דורות, וכן אמרו רבותינו ז"ל על משה רבינו ע"ה, שראה את רבי עקיבא יושב ודורש, אף על פי שהיה אחר דורות הרבה, וכל זה מחמת שעל ידי תורתם באו לאור הגנוז, ושם אין חילוק בין מיד ולדורות.

(מאור עינים פ' צו)

ו. יש הרואים את התקופה שבה נערך הזוהר בצורתו כפי שהוא לפנינו - כתקופת הגאונים, מאות שנים לאחר פטירת רשב"י (הר"א גאלנטי ב"אור החמה" לזוהר פ' וישלח דף קנ"ט ע"א).

(ב) סדר גילוי ספר הזוהר הק'

א. בספר יוחסין לרבי אברהם זכות נדפס קטע מכתב יד של רבי יצחק דמן עכו (מקובל ידוע ותלמידו של הרמב"ן), המגלה לנו כמה עובדות חשובות ביותר בקשר להתגלות ופירסום ספר הזוהר.

כאשר נכבשה עכו בידי המוסלמים (בסוף המאה ה-13, יצא ר' יצחק דמן עכו לספר, "לחקור כיצד נמצא בזמנו ספר הזוהר אשר עשה רבי שמעון ור' אלעזר בנו במערה". וז"ל:

ב. ומפני שראיתי כי דבריו מופלאים, ישאבו ממקור העליון, המעיין המשפיע בלתי מקבל, ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, רדפתי אחריו ואשאלה את התלמידים הנמצאים בידם דברים גדולים ממנו, מאין בא להם סודות מופלאים מקובלים מפה אל פה, אשר לא נתנו ליכתב, ונמצאו שם מבוארים לכל קורא ספר, ולא מצאתי תשובותיהם על שאלתי זאת מכוונות, זה אומר בכה וזה אומר בכה...

שמעתי אומרים לי על שאלתי, כי הרב הנאמן הרמב"ן ז"ל שלח אותו מארץ ישראל לקטלונא לבנו, והביאו הרוח לארץ ארגון. . ונפל ביד החכם רבי משה די ליאון. ויש אומרים שמעולם לא חבר רשב"י ספר זה, אבל רבי משה זה היה יודע שם הכותב, ובכחו יכתוב רבי משה זה דברים מופלאים אלה.

(ספר יוחסין השלם דף פ"ז ואילך)

ג. על הסברא בספר היוחסין שספר הזוהר נתחבר ע"י ר' משה די ליאון, כבר כתב הגאון ר' דוד לוריא בקונטרסו "קדמות ספר הזוהר" להוכיח, שאי אפשר להיות שהרב משה די ליאון חיבר את ספר הזוהר. והוכחותיו לזה: א) ספרי ר' משה די ליאון הידועים לנו (ספר "המשקל" וספר "הרימון") שונים הם באופיים מספר הזוהר, ויש בהם כמה דברים הסותרים לדברי הזוהר. ב) בכמה מקומות כשר' משה די ליאון מביא את דברי הזוהר כמקור לדבריו, לפעמים מוכח שלא הבין כראוי את דברי הזוהר. ג) בכמה ספרים שקדמו

לתקופת ר' משה די ליאון מובאים כבר דברים המופיעים בזוהר, שמזה מוכח שספר הזוהר קדם לר' משה די ליאון.

פרק כג

מדוע לא נתגלה ספר הזוהר להקדמונים

א) רבי יהודה חייט מבאר מדוע בדורו נתגלה ספר הזוהר

א. אשרינו מה טוב חלקנו שזכינו אל ספר הזוהר, מה שלא זכו קדמונינו אשר קטנם עבה ממתנינו, כמו רב האי גאון ורב ששת גאון והרב אליעזר מגרמיזא והרמב"ן והראב"ד והרשב"א והחכמים אחרים זולתם, שלא טעמו מדבשו, כי בזמנם לא נתגלה.

ב. ואל תתמה מזה, כי בודאי לא נתגלה עד הדור האחרון אשר אנחנו בו היום. וסיוע לזה מצאתי בספר התיקונים [סוף תיקון ו'] וזה לשונו: אמר ליה אליהו לרבי שמעון: ר' ר' כמה זכאה אנת דמהאי חבורא דילך יתפרנסו כמה עילאי עד דאתגלייא לתתאי בסוף יומיא, ובגינה ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו תשובו, עכ"ל.

ג. מבואר מכאן שספר הזוהר היה עתיד להיות גנוז, ובאותו זמן יתהנו ממנו העליונים והם המלאכים עד שיבוא דרא בתראה, שאז יתגלה לתחתונים, ובזכות העוסקים והמטפלים בו יבוא משיח, כי תמלא הארץ דעה את ה' בסיבתו, אשר זה יהיה סיבה קרובה לביאתו...

ד. ואני יהודה בן לאדוני החכם וחסיד ר' יעקב חייט ע"ה, בהיותי בספרד טעמתי מעט דבש ואורו עיני, ונתתי אל

לבי לדרוש ולתור בחכמה, והלכתי מחיל אל חיל לאסוף כל מה שימצא מהספר הנזכר [בימיו לא נדפס עדיין ספר הזוהר, והי' נפוץ בצורת קונטרסים], ואספתי מעט פה ומעט פה עד שרובו הי' בידי מהנמצא ממנו. ואני מאמין אמונה גמורה כי זכות זה עמד לי בכל התלאות הרעות אשר מצאוני בגרוש ספרד, אשר כל שומעם תצלנה שתי אזניו.
(הקדמת ר' יהודה חייט לספרו מנחת יהודה)

פרק כד

תולדות רבי שמעון בר יוחאי ובנו רבי אלעזר

א) לידתו בגליל; תלמיד מובהק לרבי עקיבא

א. רבי שמעון בן יוחאי, ראש ה"חברייא קדישא" שהשתתפו בחיבור ספר הזוהר הקדוש, היה אחד מן התנאים הגדולים בדור השני שאחר חורבן בית שני, בזמן גזירות קשות של מלכות רומי על עם ישראל. שאר חברי ה"חברייא" הם: רבי אלעזר בנו, רבי אבא, רבי יהודה, רבי יוסי בר יעקב, רבי יצחק, רבי חזקיה בר רב, רבי חיא, רבי יוסי ורבי יוסא.

ב. התנא הדגול רבי שמעון בן יוחאי נולד בארץ ישראל, בארץ הגליל, ונאסף על עמיו זקן ושבע ימים בכפר מירון, לא הרחק מעיר צפת, ביום ל"ג בעומר.

ג. היה תלמידו המובהק של התנא הגדול רבי עקיבא, שקרא אותו "בני" (מעילה דף ז' ע"א). תיכף אחר נשואיו הלך רשב"י ללמוד תורה בבני ברק בישיבת רבי עקיבא, שם ישב ולמד במשך י"ג שנה מבלי לבקר בביתו במשך כל זמן זה (ויק"ר פכ"א, ח).

ד. דביקותו ברבו הדגול היתה כ"כ, עד שכשנאסר רבי עקיבא ונתפס בבית הסוהר, מסר רשב"י נפשו לחדור לשם לשמוע ממנו תורה (פסחים דף קי"ב ע"א).

ה. בעת שהותו אצל רבו רבי עקיבא הסתיר את גדלותו מעיני כל, עד שאמר עליו רבו "דייך שאני ובוראך מכירין כוחך", כדלהלן.

אמר רבי בא : בראשונה היה כל אחד ואחד ממנה [סומך בסמיכת חכמים] את תלמידיו . . ורבי עקיבא - את רבי מאיר ואת רבי שמעון. אמר : ישב רבי מאיר תחילה. נתכרכמו פני רבי שמעון [שהיה סובר שאינו חושב אותו לכולם - פני משה]. אמר לו רבי עקיבא : **דייך שאני ובוראך מכירין כוחך** [כלומר, מכיר אני בך שכתך גדול הוא, ורבי מאיר שהוא יותר זקן ממך אמרתי שישב בתחילה, פני משה].

(ירושלמי סנהדרין פ"א ה"ב)

ו. רבי שמעון בן יוחאי היה מחמשת התלמידים של רבי עקיבא שנשארו בחיים אחרי שמתו כ"ד אלף תלמידים של רבי עקיבא, ואותם החמשה תלמידים העמידו והחזיקו את התורה בזמן הקשה ההוא (יבמות דף ס"ב ע"ב).

ז. דביקותו ברבו רבי עקיבא היתה עד כדי כך, שפעם אחת, אחרי פטירת רבו, כשנפלט מפיו אמרה שלא היתה לכבודו של רבי עקיבא, נצטער על זה כ"כ, והתענה כ"כ תעניתים עד שנשחרו שיניו מרוב התעניות (נזיר דף נ"ב ע"ב).

ח. כל מקום שנזכר בש"ס "רבי שמעון" סתם - הוא רבי שמעון בן יוחאי (פירוש רש"י שבועות דף ב' ע"ב).

(ב) ישיבתו הק' בצידון וחיבור ספריו

א. רבי שמעון בן יוחאי ייסד ישיבה גדולה בעיר צידון, ושם הרביץ תורה להרבה תלמידים.

ב. מלבד הלכותיו הנזכרות בש"ס, חיבר גם מדרשים באגדה כלול עם הלכה, ונקראים "מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי", "ספרי", ועל כולם היה מקור ספר הזוהר הקדוש, שהוא קובץ מאמרים, רמזים, דרשות וסודות שנתגלה להם ע"י משה רבינו רעיא מהימנא ואליהו הנביא, וכן מה שחידשו הוא ובנו רבי אלעזר ושאר התלמידים, ה"חבריא קדישא". כותב המאמרים העמוקים מפי רבי שמעון בן יוחאי היה רבי אבא, לפי ציווי רשב"י ביום פטירתו (זהר ח"ג דף רפ"ז ע"א).

ועיין הקדמת מוהרח"ו זי"ע בספר עץ חיים, בדפוס ירושלים תשמ"ח, דף י"ז ד"ה הלא תראה.

(ג) רבי שמעון ובנו רבי אלעזר התחבאו במערה י"ג שנה ולמדו שם תורה ביחד

א. לאחר שמת רבי עקיבא כשנהרג על יד המלכות נהגו תלמידיו ושאר חכמי ישראל להתאסף בכרם עיר "יבנה". פעם אחת ישבו שם יחד רבי יהודה בר אלעאי, רבי יוסי ורבי שמעון בן יוחאי, ודברו מענינים שונים, עד שבא להם לדבר על דבר ממשלת רומי. רבי יהודה בר אלעאי היה משבח, ואמר: "כמה נאים מעשים של אומה זו, תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות". רבי יוסי שתק. אבל רבי שמעון לא יכל להתאפק, ענה ואמר: "כל מה שתקנו לא תקנו אלא לצורכם, תקנו שווקים להושיב בהם זונות, מרחצאות לעדן בהם עצמם, גשרים לקחת מהם מכס". בעת שדברו נמצא

שם איש אחד, יהודה בן גרים שמו, כי תולדתו מן אב ואם שנתגיירו, והוא לא הבין ולא ידע שנצרך להשמר בדברים כאלה, וסיפר דבריהם למיודעיו, ועל ידי זה נשמעו דבריהם למלכות רומי.

ב. מאד חרה אף הרומאים על רבי שמעון בן יוחאי, יען כי דבריו הם בזיון למלכות. עשו משפט על זה, ויצא הפסק: יהודה בר אלעאי ששיבח יתעלה, יוסי ששתק יגלה לציפורי, שמעון שגינה יהרג. מיד נודע הדבר לרבי שמעון שנחרץ משפטו ליהרג וירא לנפשו, ברח מביתו ויתחבא בחדר נסתר שאצל בית המדרש, גם בנו רבי אלעזר ישב אצלו לשמשו, אשת רבי שמעון הביאה להם בכל יום לחם לאכול ומים לשתות, וכך ישב שם איזה ימים.

ג. ויהי כאשר נודע לרבי שמעון שהגזרה בתוקפה ושמחפשים אותו, אמר לבנו: "תדע בני, שאני מפחד כל היום, יען כי נשים דעתן קלה עליהן, ויכול להיות כאשר יצערו אותה תודיע איהו אנו נמצאים, לכן עלינו לברוח מכאן". ויברחו משם בלילה ויתחבאו במערה שהיא במקום ציה מן הישוב, ואין איש עובר שם, ונעשה להם נס שצמחו שם עצי חרובין ותאנים, גם נגלה להם מעין של מים טובים, וניזונו מהם.

ד. וכאשר הבינו שלא בקרוב יכלו לצאת משם, דאגו שבגדיהם לא יבלו, לכן פושטו בגדיהם וכסו את גופם עד צוארם בחול הנמצא שם. כאשר היו צריכים להתפלל לבשו בגדיהם. אחר התפלה פשטו בגדיהם, כדי שלא יבלו. כל היום היו שניהם עמלים בתורה. שום נפש חיה לא ידע מלבד אליהו הנביא שהיה רגיל לבוא אצלם לגלות להם סתרי תורה. ככה ישבו שמה י"ב שנה. לאחר י"ב שנה מת קיסר

רומי, ושם היה חוק המלכות שכאשר מת הקיסר נתבטלו גזרותיו. אז בא אליהו אל המערה ויבשר להם שהגזרה נתבטלה, ורשאים המה לצאת ולבוא אל ביתם. ויצאו מן המערה.

ד) יציאתם מן המערה פעם ראשונה

א. כאשר הלכו בדרך היו שמחים רק בבתי בראי, אבל לא היו טובי לב בבתי גוואי. בקרבם היתה טמונה תרעומת, מדוע היו נחתכים מן העולם י"ב שנה על לא חמס בכפם. ואחר הליכתם איזו פרסאות ונתקרבו למקום ישוב נלאו, וישבו לנוח מעט.

ב. באותה שעה ראו, אשר לא רחוק ממקומם במקום שיח השדה בא איש אשר מלאכתו היא ללכוד עופות השמים על ידי רשת שמפזר גרגירי תבואה בתוך הרשת, וכאשר נכנס הצפור בתוך הרשת לאכול הגרגירים נשמע קול דפיקת הדלת שנסגרת פתאום, והצפור נלכדה. לפעמים נכנסה הצפור ונלכדה, ולפעמים נכנסה ולא תלכד ויוצאת שלמה.

ג. הטו אזנם רבי שמעון ורבי אלעזר, וישמעו, שכאשר נכנסת צפור הנלכדת, נשמע תחלה בת קול מן השמים תיבת "ספקלא", שמשמעותה היא שתספק דלת הרשת ותלכד הצפור. וכאשר נכנסת הצפור ואינה נלכדת, נשמע תחלה בת קול מן השמים תיבת "דימוס", שמשמעותה היא שנפטרת ממיתה. אז אמר רבי שמעון לבנו: "הלא תראה בני, כי גם את הצפור אינה נלכדת בלי גזר דין מן השמים, מכל שכן האדם שאינו נלכד בפת בלי גזרה מן השמים. זאת אומרת שאין לנו לחשוב שנלכדנו במערה רק על פי גזרת קיסר רומי, כי אם בלתי ספק, שכך נגזר מן השמים, וסבת הדבר גלוי

וידוע לפני הקב"ה, ואסור לנו להתרעם ולהרהר אחר מדותיו". ובכן נתישבה דעתם וילכו הלאה.

ה) נגזר עליהם לחזור למערה

א. כאשר התחילו להתקרב יותר אל הישוב, ויעברו לפני שדה ויראו והנה יהודים חורשים בשדה וזורעים תבואה, ויתמהו עליהם ויאמרו בכעס: "מה עושים האנשים המשוגעים הללו!! מניחין עסק התורה, שהיא חיי עולם, ועוסקים בחיי שעה!" ובשביל חרון אפם כל מקום שנתנו עיניהם בכעס מיד נשרף. אז יצתה בת קול מן השמים ואמרה להם: "האם להחרב עולמי יצאתם!! חזרו למערתכם". ובעבור זה היו מוכרחים לחזור ולשוב לאותה המערה, ונשתהו שם עוד י"ב חודש.

ב. לאחר שנים עשר חודש נשאו ידיהם לשמים ויאמרו: "אב הרחמן! הלא אף גם רשעים אין נשפטים בגיהנם יותר מן י"ב חודש, אם כן די לנו להיות נידונים כמשפט הרשעים". תפלתם נתקבלה. שוב יצתה בת קול ואמרה: "צאו ממערתכם". ויצאו שניהם מן המערה ללכת לביתם.

ו) איך יצאו לחפשי מן המערה

א. כאשר התקרבו פעם שנית אל הישוב, עוד לא נחה דעתו של רבי אלעזר, ולא יכול לסבול התנהגות האנשים מבית ישראל, כיון שבזמן היותו במערה, לא ידע דבר כך לעמל התורה, ולכן כמעט ששכח הצטרפות הגשמי של אנשי עולם הזה. ויבט עליהם בתמהון וברוגז, וגרם בזה הזיקות לאנשים. ובכל מקום שהיה רבי אלעזר מזיק במבטו, היה רבי שמעון אביו מרפא.

ב. כאשר ראה רבי שמעון מעשי בנו, התחיל לדבר לבנו לרכך לבבו, והמליץ על ישראל לאמר: "תדע בני! כי די לעולם אני ואתה שיתקיים בזכות שנינו".

ג. עוד נזדמן לפניהם שראו בערב שבת בין השמשות, איש זקן רץ לביתו, ובידו שתי חבילות הדס. ושאלו אותו: "למה לך אותן שתי חבילות הדס?" אמר להם: "להריח בהן לכבוד שבת". אמרו לו: "ומדוע עשית מהם שתי חבילות, ולא די לך שיהיו חבילה אחת?" אמר להם: "אחת כנגד זכור ואחת כנגד שמור".

ד. אמר רבי שמעון לבנו: "ראה כמה חביבין מצות על ישראל! לכן הנח רוגזך מהם". ומאז והלאה נתישבה דעתו וירך לבו, ולא הזיק יותר לאיש במבטו.

ה. רבי פנחס בן יאיר חותן רבי שמעון שמע כי חתנו בא לביתו, הלך אליו לקבל פניו. רבי שמעון היה מלא פצעים מן החול שכסה את גויתו י"ג שנים במערה, ועל ידי זה נחלש כל גופו, והלך לטבריא לרחוץ בחמי טבריא לחזק גויתו ולהתרפא. ויבא אליו שמה רבי פנחס חותנו.

ו. כאשר הלך רבי שמעון לרחוץ בחמי טבריא, הלך עמו חותנו ויסודך את גויתו בשמן זית לרפא את פצעיו. והיה כאשר ראה רבי פנחס את פצעי חתנו, לא יכול להתאפק מבכי, כי נתמלא רחמנות עליו, ויפלו דמעות עיניו על גוף חתנו, וכאשר דמעות עינים מלוחין הן כמי מלח, הרגיש רבי שמעון עקיצת הדמעות במקום הפצעים וכאב לו. שאל רבי שמעון את חותנו: "למה חותני תבכה ותכוה פצעי גוי מדמעות עיניך?" ויענהו רבי פנחס: בוכה אני על צרתך ומכאובך, ואוי לי שראיתך בכך!", ויאמר אליו רבי שמעון: "לא כן חותני! כי

אם אשריך שראיתני בכך, שאילמלא לא ראיתני בכך לא מצאת בי תורה כל כך". הדבר ידוע כי טרם שנפרד רבי שמעון אל המערה, כשהיה רבי שמעון מקשה קושיא בלימודם, היה רבי פנחס מתרץ לו שנים עשר תירוצים. ואחר כך כאשר שב מן המערה, כשהיה רבי פנחס מקשה קושיא בלימודם, היה רבי שמעון מתרץ לו עשרים וארבעה תירוצים.

ז. לאחר צאתו מהמערה, הלך רשב"י לבחור 8 תלמידים (והם: רבי אבא, רבי יהודה, רבי יוסי בר יעקב, רבי יצחק, רבי חזקיה בר רב, רבי חיא, רבי יוסי ורבי ייסא), אשר יחד עמו ועם ר' אלעזר בנו היו את ה"אידרא רבא".
(זהר ח"ג, אדרא רבא, דף קכ"ז ע"ב).

לפני שנתפרדה ה"אידרא רבא", נפטרו שלשה תלמידים: רבי יוסי בר יעקב, רבי חזקיה בר רב ורבי ייסא. תלמידים אלו התמלאו באור האלקי, ולכן עברו לעולם הנצח. התלמידים שנשארו בחיים ראו כיצד שלושת חבריהם נישאים בידי מלאכים. ואמר רבי שמעון דבר ונשתכחו החברים. צעק ואמר, אולי חס ושלוש נגזרה גזירה עלינו להענש, כי נגלה על ידינו מה שלא נגלה מיום שעמד משה על הר סיני, ברגע זה יצאה בת קול מן השמים ואמרה אשרי אתה רבי שמעון ואשרי חלקך וחלק החברים החיים עמך, כי נגלה לכם מה שלא נגלה לכל צבאות מעלה.

(זהר שם דף קמ"ד ע"א).